

Menu

Den almindelige borgers liv i en kommunistisk verden af i går

af Jakob Matthiesen

Publiceret 06/12/2019 i Historie/Kultur

BØGER // ANMELDELSE – Ota Tiefenböck formår i sin bog *På den anden side af jerntæppet – En tjekkes fortælling og eftertanker om livet under kommunistisk diktatur* at skabe en læseværdig sammenhæng mellem den kollektive, politiske og kulturelle historie på den ene side, og det enkelte menneskes levede liv på den anden.

Ota Tiefenböck vil aldrig glemme den 21. august 1968. Det skriver han i bogen *På den anden side af jerntæppet – En tjekkes fortælling og eftertanker om livet under kommunistisk diktatur*. Den dag vågnede den 11-årige Ota nemlig op til tanks og soldater i gaderne, fordi Tjekkoslovakiet var blevet invaderet af tropper fra Sovjetunionen og andre allierede i Warszawapagten. Ota Tiefenböck beskriver denne og andre oplevelser fra sin opvækst i det kommunistiske Tjekkoslovakiet, så man fornemmer, hvordan det *egentlig* var at leve bag jerntæppet.

Ota Tiefenböck blev født i Prag i 1957 og boede i Tjekkoslovakiet, indtil han i 1983 blev dansk gift og flyttede til Danmark, hvor han i dag driver [et nyhedssite om Østeuropa](#) og et forlag, der er specialiseret i østeuropæisk litteratur. I bogen fortæller han sin egen historie, og hvordan den hænger sammen med det samfund og den koldkrigstid, hvor han voksede op.

Man forstår, at Ota Tiefenböck i sin ungdom i Prag hverken var rebelsk eller systemkritisk, selv om han havde langt hår og skæg. Ota og hans venner praktiserede en form for indre eksil

Invasjonen i 1968 var et vendepunkt i Tjekkoslovaikiets historie. Tjekkoslovakiet var drejet i retning af liberal økonomi, demokrati og ytringsfrihed, og den proces blev bremset af Sovjetunionen, der frygtede at tendensen ville brede sig til andre lande i Østblokken. Efter invasionen fulgte den såkaldte *Normaliseringsperiode*, hvor Tjekkoslovakiet blev rettet ind efter sovjetiske forskrifter om stram styring og kontrol af landets borgere fra landets kommunistiske parti. Det var i denne politisk set kuldslæde periode, at Ota Tiefenböck levede sit ungdomsliv.

Det var et liv, hvor man tilpassede sig systemet. Man levede med forholdene. Med mindre man gjorde som Jan Palach, der den 16. januar 1969 i offentlig protest mod Warszawapagtens invasion og undertrykkelse af Tjekkoslaviet brændte sig selv ihjel på Wenzelspladsen i Prags centrum.

Man forstår, at Ota Tiefenböck i sin ungdom i Prag hverken var rebelsk eller systemkritisk, selv om han havde langt hår og skæg. Ota og hans venner praktiserede en form for indre eksil. De benyttede sig af alle kneb for at undgå militærtjeneste (at spille sindssyg var en af de mulige metoder), og prøvede efter bedste evne at smyge sig uden om det kommunistiske bureaukratis mange kontrolmekanismer. De koncentrerede sig i stedet om teenagelivets evige og transnationale værdier: øl, kærester og musik – i dette tilfælde syrerock – som blev distribueret på kassettebånd blandt bekendte.

De fleste tjekkoslovakker var underlagt et system, som de færreste så en mening med. Ota Tiefenböck nævner arbejdslivet som et eksempel: I Tjekkoslaviet havde alle et arbejde. Men ikke nødvendigvis et arbejde med en ordentlig løn eller et arbejde, som man tog alvorligt. Det var udbredt at gå tidligt hjem, stjæle fra sin arbejdsplads, ordne private ting i arbejdstiden, eller slet ikke at møde op. Ota Tiefenböck citerer således en udbredt vending fra den tid: ”Borgerne lader som om de arbejder, og staten lader, som om den betaler en værdig løn for det.”

Systemets håndfaste undertrykkelse havde også sine lysere sider. Sammenholdet og hjælpsomheden mellem venner og familiemedlemmer var stor. Større end i dag, fornemmer man, at forfatteren mener. Det samme var den kreative opfindsomhed, som både gav sig udslag i, at man selv fremstillede alt det, man ikke kunne købe. Men også i snu og moralsk anløbne måder at klare sig i det kommunistiske diktators mange dunkelt oplyste kringelkroge: Da Ota skal til en optagelsesprøve på Handelshøjskolen i Prag trækker han et spørgsmål om moderne sovjetiske forfattere og deres forhold til den kommunistiske bevægelse – et emne hvor han er helt uforberedt. Ota kan kun komme i tanke om en enkelt forfatter. Hvad gør han?

I løbet af de tyve minutters forberedelsestid opfinder han en række russiske forfattere. Han giver dem fiktive navne og beskriver malende deres litterære værker i håb om, at eksaminator og censorer af frygt for at virke uvidende ikke tør afsløre, at de aldrig har hørt om dem. Metoden virker. Ota består sin eksamen og høster stort bifald hjemme i familien for sin kreative og modige taktik.

Forfatteren balancerer fint sin beretning. Vi slipper for nostalgi, forherligelse, og nedsabling. I stedet får vi en subjektiv beretning, en personlig historie om en historisk epoke, der sluttede for præcist 30 år siden.
Levende fortalt af en, der var der

Ud over sin egen og familiens beretning er bogen forsynet med faktabogsagtige afsnit om levestandard, kultur og de politiske forhold, der prægede livet for tjekkoslovakkerne. Det er den almindelige borgers liv, der bliver beskrevet og sat sammen med den store politiske og kulturelle historie. Den pointe slår også igennem på bogens mange fotografier, som er en blanding af offentlige og private billeder. Det er visuel oplevelse af den rodede slags, når man skiftevis præsenteres for familiealbummet og billeder af for eksempel Madeleine Albright. Men det gør ikke noget. For helheden skaber sammenhæng med den kollektive, politiske og kulturelle historie på den ene side, og det enkelte menneskes levede liv på den anden.

Hvis denne bog var blevet skrevet før Murens fald, ville den være blevet kritiseret fra blå side (for ikke at være kritisk nok over for kommunismen), og fra rød side (for at være *for* kritisk). Forfatteren balancerer fint sin beretning. Vi slipper for nostalgi, forherligelse, og nedsabling. I stedet får vi en subjektiv beretning, en personlig historie om en historisk epoke, der sluttede for præcist 30 år siden. Levende fortalt af en, der var der.

Ota Tiefenböck, 'På den anden side af jerntæppet. En tjekkes fortælling og eftertanker om livet under kommunistisk diktatur', 168 sider, Mr. East Forlag.

**Modtag POV Weekend gratis, følg os på Facebook
– eller støt vores arbejde**

Læser du POV fast eller kun lejlighedsvis? Hver fredag samler vi ugens væsentligste analyser, anmeldelser og essays i ugebrevet **POV Weekend. Det er gratis, og du kan tilmelde dig her.**

Foto: Under Sovjetunionens invasion af Tjekkoslovakiet august 1968, Wikimedia Commons.

FACEBOOK

TWITTER

LINKEDIN

PINTEREST

TAGS:

#1968

OTA TIEFENBÖCK

DU KAN MÅSKE OGSÅ VÆRE INTERESSERET I FØLGENDE:

**Klimaidentitet: Et
spirende grønt
imperativ vokser
blandt unge**

**Vi fejrer 1968:
Ungdomme på
tværs af
generationerne,
flip ud!**

JAKOB MATTHIESEN

SENESTE ARTIKLER

Jakob Matthiesen er cand.mag. i

Litteraturvidenskab og oldtidskundskab.

Jakob underviser i opgaveskrivning og skriftlig kommunikation på Københavns

Professionshøjskole og skriver bøger og

artikler om uddannelse, litteratur og politik.

Kontakt: jakomat@gmail.com